

Floron Nieuws

Kamferalant verovert de snelwegen

Na de eerste voorzichtige vestigingen in Nederland (zie *FloronNieuws* 6) lijkt Kamferalant nu zijn optimale plek gevonden te hebben. Niet de militaire terreinen, maar bermen van snelwegen zijn favoriet, en dan vooral de middenberm. Het is een beeld dat ook al uit Duitsland bekend was.

Extreme standplaats

Het leven vlak langs het asfalt van de snelweg is behoorlijk extreem. 's Winters komt er veel zout water terecht, waardoor het biotoop ook geschikt is voor pekelaadventieën als Deens lepelblad. Vermoedelijk komen er ook andere vervuilende stoffen, zoals olie-resten, in de bodem terecht. 's Zomers kan de onbeschutte middenberm flink uitdrogen. Maar weinig soorten houden het hier uit. Het voortrazende verkeer wekt een permanente storm op, ideaal voor soorten die zich verspreiden door middel van vruchtpluis. En dat doet Kamferalant, net zo als het alom aanwezige Bezemkruid.

Verspreiding langs snelwegen

Het inventariseren van middenbermen lukt voor minder opvallende soorten alleen als er een file staat. Op de Veluwe, waar nu de meeste vondsten gedaan zijn, is dat minder vaak het geval. De eerste vondsten kwamen van de A28, tussen Nunspeet en 't Harde (Bart Vreeken). De soort is hier langs de zuidelijke rijbaan massaal aanwezig in een doorlopend lint over vele kilometers. Later bleek dat de soort hier ook in 2006 al gezien was tijdens een inventarisatie in opdracht van Rijkswaterstaat. Egbert de Boer heeft de goed bereikbare plekken langs de snelweg nog eens systematisch bekeken. In totaal zijn hier nu 11 kmhokken bekend. Ook tus-

sen Zeist en Leusden is de plant over meerdere kilometers aanwezig (Wim Vuik, Arie van de Bremer). Andere meldingen komen van de A1 (3 kmhokken, Egbert de Boer), de A50 (3 kmhokken, Rutger Barendse en Egbert de Boer) en de A73 (o.a. Marcel Bolten op *waarneming.nl*). Tot nu toe zijn alle waarnemingen langs snelwegen afkomstig van de zandgronden.

Overige groeiplaatsen

Ook buiten snelwegen wordt de soort soms aangetroffen, maar niet in zulke grote aantallen. De recent verschenen Flora van Nijmegen en Kleef vermeldt Kamferalant voor de oevers van de Waal. Ook zijn er vondsten van enkele bedrijventerreinen en woonwijken.

Herkenning van de soort

Kamferalant is een tamelijk iele plant die aan een fijnstraal (*Conyza*) doet denken, maar de stengels zijn dicht bezet met klierharen, die een kamferachtige geur verspreiden. In bloeiende staat is de plant direct te onderscheiden door de kleine gele bloemhoofdjes.

Toekomst

De snelle uitbreiding van Kamferalant wordt waarschijnlijk mede mogelijk gemaakt door de hogere temperaturen in de afgelopen jaren. Hierdoor wordt het groeiseizoen verlengd waardoor de kans op zaadzetting toeneemt. Ook deze nieuwkomer van de wegbermen profiteert daarvan. Klimaatverandering en asfalt: Kamferalant heeft de toekomst!

Groeiplaats van Hondskruid deels afgegraven

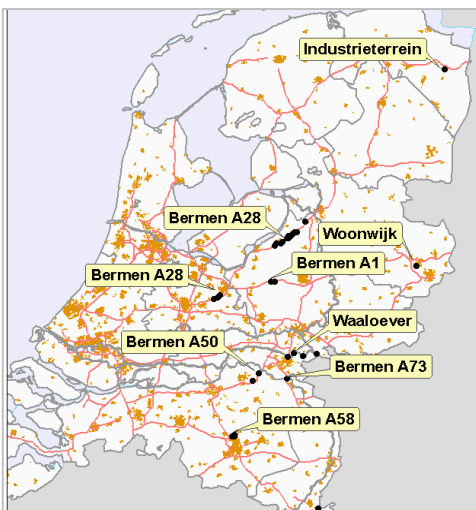

Hondskruid

C.A.J. Kreutz

Het was schrikken in Wijk aan Zee. Van de klassieke vindplaats van Hondskruid, het duin achter Hotel de Klugthe, bleek afgelopen voorjaar een groot stuk te zijn afgegraven. De nieuwe eigenaar wil er een zwembad bouwen.

Het duin op het terrein van het hotel herbergde lange tijd één van de grootste groeiplaatsen van Hondskruid in Nederland. Hondskruid is een zeldzame orchideeënsoort, die in Nederland bij voorkeur voorkomt in de buurt van de oude zeedorpen, zoals Wijk aan Zee. Een deel van de groeiplaatsen valt daardoor buiten de grote natuurterreinen. De groeiplaats was bij veel mensen bekend. De aantallen op de helling zijn sterk wisselend. Naar schatting stonden er recent op het afgegraven deel enkele tientallen exemplaren; op het overgebleven deel zouden zo'n 60 à 70 exemplaren staan (opgave Rienk Slings, PWN). Hondskruid is een beschermde en zeldzame plantensoort. Er lijkt totaal geen rekening mee gehouden te zijn bij het verlenen van een bouwvergunning. Ook is er geen moeite gedaan om de gevolgen van de ingreep te verzachten. De vrijgekomen helling is nu ingeplant met tuinplanten! Gelukkig heeft Hondskruid zich de laatste tijd uitgebreid rond Wijk aan Zee, zodat het voortbestaan van de soort hier niet in gevaar komt.

2007 was een extreem jaar

Er zijn dit jaar de nodige weerrecords gesneuveld. Vooral de afgelopen winter en voorjaar verliepen extreem. Het record voor de gemiddelde temperatuur in de wintermaanden werd met een halve graad verbeterd, en het record voor de lentemaanden zelfs met méér dan een graad. Uiteraard heeft dat gevolgen voor de flora. In het voorjaarsnummer van *FloronNieuws* hebben wij al melding gemaakt van het extreem vroege voorjaar. De meest extreme maand (april) moest toen nog komen.

De Natuurkalender heeft de balans opgemaakt voor de bloeitijden van een aantal belangrijke soorten. Voor veel soorten vond de bloei ongeveer drie weken eerder plaats dan in de periode 1940 – 1968. Er zijn ook uitschieters tot meer dan een maand.

periode	°C gemiddeld	°C hoogste
1911 - 1920	7,9	9,5 (1920)
1921 - 1930	7,6	9,2 (1921)
1931 - 1940	8,5	9,1 (1940)
1941 - 1950	8,9	10,4 (1945)
1951 - 1960	8,5	9,8 (1959)
1961 - 1970	8,2	9,4 (1961)
1971 - 1980	8,2	8,8 (1974)
1981 - 1990	8,8	10,4 (1990)
1991 - 2000	9,7	10,6 (1998)
2001 - 2007	9,9	11,7 (2007)

Gemiddelde voorjaarstemperatuur (maart – mei) in De Bilt binnen periodes van 10 jaar. Voor elke periode wordt ook de hoogste gemiddelde waarde gegeven. In 2007 is het record uit 1998 met meer dan één graad verbeterd. Bron basisgegevens: KNMI.

Speenkruid bloeide dit jaar ruim een maand eerder dan normaal. E. Hallier

Gele lis bloeide dit jaar drie weken eerder dan vroeger. A. Masclef.

Droogte in april

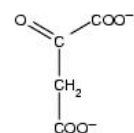
Het voorjaar werd ook gekenmerkt door een ongekende droogte in april. Van eind maart tot begin mei viel op veel plaatsen geen druppel regen. Op de meeste plaatsen vielen de gevolgen waarschijnlijk mee doordat er in de voorgaande maanden juist veel regen gevallen was. Justus van den Berg (coördinator Zeeland) meldt dat de Bokkenorchissen in Zeeuws Vlaanderen het door de droogte zeer zwaar hadden en nauwelijks tot bloei kwamen.

De winnaars

Het is niet goed bekend welke gevolgen het verschuiven van de bloeitijden van inheemse soorten op langere termijn heeft. De winnaars zijn nu vooral uitheemse soorten, die er vroeger niet of onvoldoende in slaagden om hun levenscyclus te voltooien. In dit nummer staan weer diverse voorbeelden: Kamferalant, uitheemse waterplanten en C4-grassen.

voordeel voor C4-planten bij hogere temperaturen

C4-planten onderscheiden zich door hun afwijkende fotosynthese. Planten kunnen op verschillende manieren CO₂ vastleggen. De fotosynthese is een ingewikkeld proces, dat altijd in een aantal stappen verloopt. De meeste planten maken van het CO₂-molekuul eerst een molekuul met 3 koolstof-atomen. Dit zijn de C3-planten. C4-planten bouwen het CO₂ eerst om tot oxaloacetaat, een molekuul met 4 koolstofatomen. Die methode kost meer energie, en is daardoor pas voordelig bij hogere temperaturen en veel licht. Overigens hebben C4-planten ook een voordeel bij lagere CO₂-concentraties, maar daarvan is nu geen sprake.

oxaloacetaat

Tot de C4-planten die in Nederland te vinden zijn behoren vooral veel grassen, o.a. de geslachten Hanenpoot, Kransaar, Vingergras en Gierst. Veel van deze planten zijn van tropische of subtropische oorsprong. Ook Mais is een C4-gras.

Soort	Gem 1940- 1968	Gem 2001- 2005	Mediaan 2007	dagen vroeger in 2007
Bosanemoon	6 apr	23 mrt	15 mrt	22
Brem	11 mei	18 apr	2 apr	39
Dotterbloem	12 apr	30 mrt	23 mrt	20
Echte koekoeksbloem	14 mei	5 mei	26 apr	18
Eenstijlige meidoorn	16 mei	30 apr	17 apr	29
Gele lis	25 mei	17 mei	4 mei	21
Gele plomp	29 mei	23 mei	9 mei	20
Gewone vlier	2 jun	19 mei	21 apr	42
Klein hoefblad	18 mrt	6 mrt	22 feb	24
Look-zonder-look	30 apr	20 apr	16 apr	14
Maarts viooltje	4 apr	22 mrt	4 mrt	31
Moerasspirea	1 jul	25 jun	10 jun	21
Pinksterbloem	18 apr	4 apr	4 apr	14
Sneeuwklokje	22 feb	31 jan	26 jan	27
Speenkruid	30 mrt	10 mrt	24 feb	34

Tabel links: Bloeitijden van een aantal plantensoorten in 2007 en in voorgaande periodes. In de laatste kolom: datum bloei 2007 vergeleken met periode 1940 – 1968.

Bron: Natuurkalender. Meer cijfers op de website van de Natuurkalender.

Invasieven blijvend in beeld

In 2007 zijn er veel nieuwe meldingen van invasieve planten binnengekomen, o.a. na een oproep in *FloronNieuws 5*. Een aantal van de soorten waarvoor we aandacht vroegen (o.a. 'Stekelige komkommer' (*Sicyos angulatus*) is nog niet in Nederland aangetroffen. Voor de meeste deze soorten is het aantal groeiplaatsen nog steeds aan het toenemen, waarbij sommige soorten zich ook in het noorden van het land lijken uit te breiden (bijv. Waterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora*)).

Nederland neemt invasieve planten – net als de meeste Europese landen – heel serieus. Er is een orgaan in oprichting, het Coördinerend Orgaan Invasieve Exoten, dat het Ministerie van LNV gaat adviseren. Deze adviezen kunnen gaan over handelsbeperkingen om risicovolle soorten buiten Nederland te houden, maar zij kunnen in een uiterst geval ook leiden tot het vernietigen van bepaalde groeiplaatsen. Dit soort uiterste maatregelen is overigens alleen te verwachten voor soorten die een serieus risico voor de Nederlandse natuur vormen. Een goed voorbeeld is de Kleine waterteunisbloem (zie kader), die in Frankrijk in natuurgebieden voor grote problemen zorgt. Ook Waterwaaier (*Cabomba caroliniana*) is een soort die potentieel veel problemen kan opleveren. Het aantal groeiplaatsen van Waterwaaier is voor zover bekend beperkt (zie kaart), waardoor bestrijding misschien nog zin heeft.

Ook in 2008 zal er weer aandacht worden gevraagd voor invasieve soorten. Het ligt voor de hand dat er voor een beperkte set van soorten extra aandacht wordt gevraagd. Daarnaast wordt een oproep gedaan ook andere exoten te (blijven) melden. Om een snelle digitale bundeling van gegevens mogelijk te maken, willen we alle floristen oproepen om zo veel mogelijk meldingen van exoten door te geven via de website van *telmee.nl* (zie elders op deze pagina).

Vondsten van Waterwaaier (*Cabomba caroliniana*), voor zover bekend bij Floron

Maarten Zonderwijk besteedt in het Novembernummer van *Natura* (KNNV) uitgebreid aandacht aan de Waterteunisbloem.

Nieuw: Kleine waterteunisbloem

Afgelopen zomer is voor het eerst Kleine waterteunisbloem (*Ludwigia peploides*) in Nederland aangetroffen. Opmerkelijk genoeg werd de soort niet in de buurt van de bebouwing aangetroffen, maar in een afgelegen deel van de Zuidhollandse Biesbosch. Dit doet vermoeden dat de Kleine waterteunisbloem hier door watervogels (als zaad) of door het water (als zaad of stengeldeel) is aangevoerd. Kleine waterteunisbloem is vooral in Frankrijk berucht om zijn agressieve groei. Om deze reden heeft Staatsbosbeheer de aangetroffen planten verwijderd.

Nationale Databank Flora en Fauna

Aan de Nationale Databank Flora en Fauna wordt al enkele jaren gewerkt. In deze database worden niet alleen de gegevens van organisaties als Floron en Sovon opgenomen, maar ook flora- en faunagegevens van terreinbeheerders, overheden en wetenschappelijke instituten. De database wordt opgezet in overleg met de Gegevensautoriteit Natuur, en zal voor een groot aantal toepassingen worden gebruikt. In de nabije toekomst kunnen zowel professionele gebruikers (o.a. overheden, adviesbureau's) als floristen gegevens uit de database opvragen.

Gegevens invoeren via Telmee.nl

We hadden het al eerder aangekondigd, maar nu is het dan zover. Op de landelijke dag van SOVON (24 november) is de nieuwe versie gepresenteerd van de website van *Telmee.nl*. Gegevens invoeren via de site is nu mogelijk. Alle Floron-waarnemers worden aan het eind van deze maand per brief hierover geïnformeerd.

Telmee.nl wordt de toegangspoort (portal) tot de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF, zie kader). Voorlopig is het alleen mogelijk om losse waarnemingen in te voeren, maar de mogelijkheden worden verder uitgebreid. Evenals bij *Waarneming.nl* kunnen waarnemingen ingevoerd worden door een punt aan te klikken op een kaart of luchtfoto. Ook exacte coördinaten kunnen worden ingevoerd. Anders dan bij *Waarneming.nl* worden de ingevoerde gegevens – na een controleprocedure – direct opgenomen in de landelijke database NDFF. Een belangrijk verschil is ook dat de nauwkeurigheid van de locatie wordt vastgelegd. Hoe verder je inzoomt wanneer je een stip zet, hoe nauwkeuriger de plaatsbepaling. In *waarneming.nl* wordt dit niet vastgelegd en dit is nu één van de knelpunten voor het overnemen van gegevens.

De VOFF is in overleg met *waarneming.nl* om tot een betere afstemming te komen. In de toekomst zou het niet meer uit moeten maken op welke manier een waarneming wordt ingevoerd.

Oproep aan gebruikers van waarneming.nl

Floron wil graag waarnemingen overnemen uit *waarneming.nl*. Het is daarbij van belang dat je FLORON-waarnernummer ook bij *waarneming.nl* bekend is. Je kunt je waarnernummer opgeven in 'mijn waarneming.nl', onder 'lidmaatschappen'. Je vind je waarnernummer op de envelop van deze nieuwsbrief. Geef je nummer liefst vóór eind 2007 op. In 2008 beginnen we met het omzetten en controleren van de gegevens. Als je je waarnemingen óók rechtstreeks bij FLORON inlevert kun je aangeven dat je waarnemingen niet hoeven te worden doorgeleverd. Dat voorkomt dubbele waarnemingen.

Laat Valkruid niet vallen

Sheila Luijten

In 2003 is het BSP-project van start gegaan om de verspreiding van Bedreigde en Ernstig bedreigde soorten te actualiseren. Valkruid behoorde niet tot deze inhaalsoorten, maar staat wel in de categorie Bedreigd. Uit diverse bronnen is gebleken dat deze karakteristieke heischrale graslandsoort snel in aantal vindplaatsen achteruit gaat. Tijd dus om in 2007 de verspreidingsgegevens te actualiseren.

Populatieopbouw

Om meer te weten te komen over de levensvatbaarheid en de dynamiek van de populaties van Valkruid zijn in het veld een aantal extra zaken genoteerd. Naast het aantal rozetten zijn ook het aantal bloeiende, niet-bloeiende, en jonge (kiem)planten geteld. Bovendien is een schatting gemaakt van de zaadzetting, en zijn gegevens genoteerd over andere aanwezige plantensoorten en het beheer.

Valkruidhoofdje met goed ontwikkeld zaad.

Sheila Luijten

Resultaten

Sinds 1975 is Valkruid in ruim 150 kilometerhokken gevonden. In 30 van deze kilometerhokken is de soort teruggevonden. Daarnaast zijn er enkele recent verschenen groeiplaatsen. De actuele verspreiding komt hiermee uit op 37 kilometerhokken.

Valkruid in Drenthe

Het zwaartepunt van de verspreiding ligt (nog steeds) in Drenthe. In deze provincie is veel onderzoek naar de soort gedaan. In 1990 zijn alle toenmalige groeiplaatsen in kaart gebracht (Valkruid in Drenthe). Van de groeiplaatsen uit 1990 bleek 17 jaar later zo'n 60 % te zijn verdwenen! Niet alleen kleine populaties zijn verdwenen, maar ook populaties van meer dan 100 exemplaren.

Een tiental vrijwilligers en enkele deelnemers aan het FLORONkamp in Drenthe en terreinbeheerders hebben hun medewerking verleend door het bezoeken van bekende vindplaatsen. Hartelijk bedankt!

Verruiging

Veel kleine populaties zijn verdwenen doordat de vegetatie verruigd is. Populaties verdwijnen ook door "beheerongelukjes", zoals bijv. systematisch maaien in het bloeiseizoen, opschonen of het op-hogen van bermen. In spoorbermen zijn ook populaties verdwenen door het spuiten met gif.

Er zijn ook populaties die wel overleven. Deze plaatsen worden gekenmerkt door regelmatig beheer zoals kleinschalig plaggen en maaien, waardoor er op open zandige plekken verjonging is. Deze populaties zijn meestal nog groot en vitaal genoeg om op eigen kracht te overleven. De grootste en best beschermde populatie in Nederland ligt geregeld onder militair vuur en bevindt zich op de Harskamp, zie kader

Op het militaire terrein van de Harskamp bevindt zich de grootste populatie Valkruid van Nederland. Ook verjongt de soort zich hier goed. Anders dan op de echte natuurterreinen wordt de vegetatie hier laag gehouden door middel van branden. Door de aanwezigheid van munitie is maaien en plaggen hier niet mogelijk. Valkruid vaart er wel bij, en er vindt veel verjonging plaats. In tegenstelling tot elders in Nederland wordt de vegetatie hier gedomineerd door Valkruid en Pijpenstrootje.

Branden van de vegetatie op de Harskamp
Friso van der Zee

Nieuw

De laatste 10 jaar zijn er ook nieuwe vindplaatsen bijgekomen. Op enkele plaatsen gaat het om bewuste herintroductie in de buurt van vroegere groeiplaatsen. Verder is Valkruid opgedoken in natuurontwikkelingsterreinen. Hoe Valkruid daar terecht is gekomen, blijft in de meeste gevallen een raadsel. Zeker is dat Valkruid geen zaadbank heeft en dat er in de directe omgeving geen grote bronpopulaties aanwezig zijn.

Straatputtenweekend: floristiek in de put

'Je moet er wel een beetje gek voor zijn' zegt Wim Vuik over zijn specialiteit, die ook wel de 'rioolfloristiek' wordt genoemd. Hij onderzocht zo'n 60000 straatputten in Utrecht op het voorkomen van varens en andere planten. In één op de 100 putten was het raak. Het leverde een verrassend groot aantal varensorten op, met naast algemenere soorten ook Tongvaren, Steenbreekvaren, Eikvaren, Zachte en Stijve naaldvaren, IJzervaren en Moerasvaren.

IJzervaren

Inmiddels heeft het speurwerk van Wim Vuik navolging gekregen. Wim de Winter onderzocht 8000 putten in Wageningen en vond daarbij onder andere Zachte naaldvaren, Tongvaren en Schubvaren. Ook Ton Denters (kenner van de stadsplanten) heeft zich op de straatputten gestort en vond in Amsterdam onder andere Adelaarsvaren.

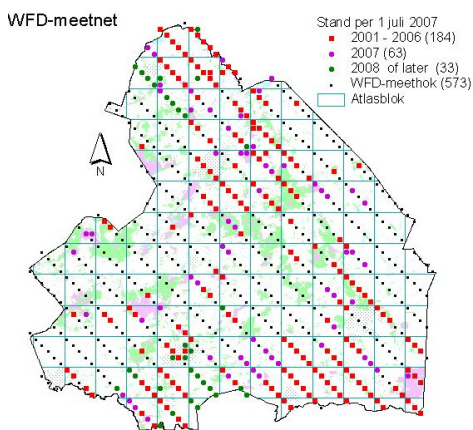
Het **straatputtenweekend** heeft weer nieuwe vindplaatsen van varens in straatputten opgeleverd. Onder de aangetroffen soorten zijn zeldzaamheden als Stijve naaldvaren en IJzervaren.

Wie zelf op zoek wil naar begroeide putten kan het beste eerst navraag doen bij de gemeente. Daar is meestal wel bekend welke typen putten (*straat- en trottoirkolken* in vakjargon) er voorkomen. De meest kansrijke putten zijn watervoerende putten met een rooster van boven, en met ondergronds een stenen opbouw met een richeltje (met bij voorkeur van baksteen). In sommige steden maak je meer kans in nieuwbouwwijken of op bedrijventerreinen omdat daar meer licht in de putten komt.

Drentse flora wordt steeds minder Drents

Werkgroep Florakartering Drenthe

In 1999 verscheen de Atlas van de Drentse Flora. Het was het resultaat van 25 jaar inventariseren. De atlas is het standaardwerk voor de Drentse flora, maar de inhoud begint te verouderen. Om vast te stellen welke veranderingen zich in de Drentse flora voordoen werkt de Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD) sinds 2001 aan een regionaal florameetnet. Het meetnet (zie figuur) bestaat uit 573 kilometer hokken die binnen een periode van 10 jaar worden geïnventariseerd. Tot nu toe is ongeveer 40 % van deze meetnethokken onderzocht. Dit betekent dat we onze nogal ambitieuze doelstelling waarschijnlijk niet gaan halen. Maar dat is niet erg.

Overzicht regionaal meetnet Drenthe. Van elk uurhok (atlasblok) in Drenthe worden de vijf kilometerhokken geïnventariseerd die de diagonaal vormen door de noordwest en de zuidoost hoek.

Grasklokje gaat in Drenthe achteruit

Verschuivingen

De voorlopige resultaten laten zien dat er sprake is van grote verschuivingen binnen de Drentse flora. Drenthe verliest steeds meer haar eigen karakter doordat veel soorten die kenmerkend zijn voor het Drents district of binnen Nederland een noordelijke verspreiding hebben achteruit gaan. Kraaiheide, Rode bosbes, Kleine veenbes, Lavendelheide, Noordse zegge, Paardehaarzegge, Valkruid en Zevenster laten een matige tot zeer sterke afname zien. Van deze groep lijken alleen Draadrus en Langstengel fonteinkruid zich binnen Drenthe uit te breiden. Ook laagveenplanten en soorten van droge en natte heide gaan achteruit. De achteruitgang is het sterkst buiten de natuurreservaten. In bermen, slootkanten en overhoekjes is door vermessing en gebrekkig beheer steeds minder plaats voor soorten van het

voormalige heidelandschap. Sterk afgenomen zijn bijvoorbeeld Moeraswederik, Zeegroene muur, Moerasviooltje en Tandjesgras. Soms gaat de achteruitgang min of meer onopgemerkt. Algemene soorten als Gewone eikvaren, Gewone hennepnetel, Grasklokje en Wilde bertram verliezen in Drenthe geleidelijk terrein. Een schrale troost is dat de achteruitgang van Rode Lijst soorten als Stijve Ogentroost, Bosdroogbloem, Stekelbrem en Grondster zich in Drenthe niet verder doorzet: er is sprake van stabilisatie.

Soorten van voedselrijke bodem

Goed gaat het met soorten van voedselrijke akkers. Ringelwikke, Hondspeterselie, Kroontjeskruid en Witte krodde zijn sterk toegenomen als gevolg van het voedselrijker worden van de voorheen overwegend voedselarme zandgrond in Drenthe. Ook soorten van droge ruigten zitten over het algemeen in de lift. Doornappel, Gewoon langbaardgras, Kompassla, Witte honingklaver en Grote zandkool, die in Drenthe altijd (zeer) zeldzaam waren, worden vaker genoteerd.

Het florameetnet van Drenthe maakt duidelijk dat de regionale flora binnen enkele decennia grote verschuivingen kan vertonen. In Drenthe gaat de toename van soorten van gestoorde, voedselrijke plaatsen en afname van soorten van stabielere, voedselarme plaatsen onverminderd door.

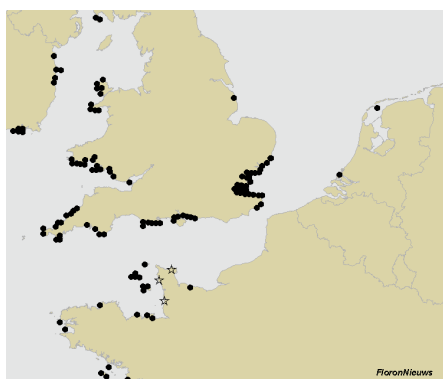
Aantal hokken	atlas	meetn.	trend
Kraaiheide	28	19	-
Rode bosbes	26	16	-
Kleine veenbes	35	13	--
Lavendelheide	24	10	--
Noordse zegge	28	14	-
Paardehaarzegge	9	1	--
Valkruid	9	2	--
Zevenster	4	0	--
Draadrus	5	7	+
Langst. fonteinkr.	0	2	+
Moeraswederik	38	10	--
Zeegroene muur	46	23	-
Moerasviooltje	51	21	--
Tandjesgras	45	31	-
Grasklokje	54	39	-
Stijve ogentroost	34	29	0
Bosdroogbloem	38	38	0
Stekelbrem	21	18	0
Grondster	6	9	+
Ringelwikke	58	113	+
Hondspeterselie	10	18	+
Kroontjeskruid	8	21	++
Witte krodde	9	19	++
Doornappel	2	9	++
Kompassla	2	15	++
Witte honingklaver	1	7	++
Grote zandkool	0	3	++

Ben Hoentjen doet al lange tijd onderzoek naar de Drentse flora en is ook betrokken bij het meetnet
Wout van der Slikke

Zeealant nu ook op Griend

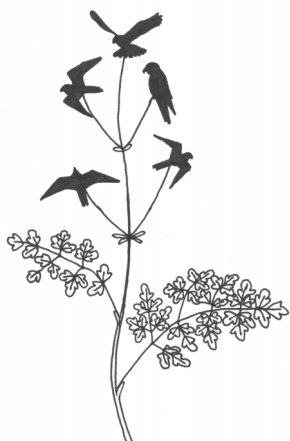
Een jaar na de vondst van Zeealant (*Inula crithmoides*) op de Kwade Hoek door Menno van Zuijlen (de eerste vondst in Nederland, zie *FloronNieuws* 5) is de soort nu gevonden op het eiland Griend in de Waddenzee. De melding komt van Bas Kers, medewerker van Rijkswaterstaat. Hij vond de soort aan de voet van een laag duin, op de overgang naar de kweldervegetatie. Evenals op de Kwade Hoek gaat het om één exemplaar, met meerdere bloeistengels. De nieuwe groeiplaats is weer 150 km noordelijker dan de vorige. Nederland ligt aan de rand van het areaal. In Groot-Brittannië en Ierland komt de soort nog noordelijker voor, maar daar zijn de winters zachter dan aan onze kant van de Noordzee. Bij ons profiteert de soort vermoedelijk van de zachte winters van de afgelopen jaren. In België en in het noordelijkste deel van Frankrijk is de soort nog niet aangetroffen. De exemplaren in Nederland zijn waarschijnlijk uit zuidoost Engeland aan komen waaien.

Verspreiding Zeealant ten westen van Nederland

Meer over Zeealant in een komend nummer van *Gorteria* (*Gorteria* 33-2, 2008)

Opmerkelijke flora

Valkruit

Babe

Aldrovanda? Niet in de haak!

Opwinding afgelopen zomer. In een natuurgebied in Zuid-Holland was een curieus waterplantje gevonden: *Aldrovanda vesiculosa*, in het Nederlands ook aangeduid als 'Waterradplant'. *Aldrovanda* is een 'vleesetende' waterplant, verwant aan de Venus vliegenvaller (*Dionaea muscipula*, *Droseraceae*). Het plantje heeft een zeer verbrokken areaal, dat zich uitstrekt over vier werelddelen: Europa, Azië, Australië en Afrika. Vroeger kwam het op verschillende plaatsen in Centraal Europa voor, maar veel groeiplaatsen zijn verloren gegaan. Een heel bijzondere soort dus. Beheerder trots.

Al enkele dagen na de vondst werd duidelijk dat de soort niet 'vanzelf' verschenen was. Hij bleek hier twee jaar geleden door liefhebbers te zijn uitgeplant. Beheerder boos. Hij laat het er niet bij zitten, en verwijderd twee zakken vol *Aldrovanda* uit het gebied. Het plantje had zich al flink uitgebreid.

Het komt soms voor dat soorten door liefhebbers worden uitgeplant of uitgezaaid in natuurerreinen. Beheerders zijn daar niet blij mee, en bovendien is het verboden. Het betreffende gebied is een beschermd natuurmonument, en het is een Natura 2000-gebied. Bovendien ging het om een kwetsbaar vegetatietype, met zeldzame inheemse soorten die zich met moeite kunnen handhaven.

Fijn Hoornblad bij Vliegveld Eelde

Fijn hoornblad (*Ceratophyllum submersum*) kennen we vooral uit de kustprovincies. Opmerkelijk dus dat de soort nu in Drenthe is opgedoken, in het Bongveen bij Yde. Het is een groeiplaats van tientallen vierkante meters. Deze zoutminnende soort profiteert waarschijnlijk van het feit dat het vliegveld Eelde afwatert via het Bongveen. Op het vliegveld worden de startbanen bij vorst gestrooid met ureum (niet met pek, want dat tast aluminium aan). Ureum is ook bekend als snelwerkende meststof.

Bron: Florawerkgroep Drenthe

Urbane flora verder versterkt

De urbane soorten hebben zich in 2007 verder uitgebreid, horen wij van veel floristen, waar onder stadsplanten-kenner Ton Denters.

Gevlamde fijnstraal (de tweede nieuwe *Conyza*-soort naast Hoge fijnstraal) is nu op veel plaatsen in Amsterdam en Utrecht aanwezig.

Kransmuur (*Polycarpon tetraphyllum*) duikt op steeds meer plaatsen op, waaronder Assen, Opmeer, Zaandam, Alkmaar, Roosendaal, Velsen. In Amsterdam en Utrecht breidt het plantje zich verder uit. Kransmuur is ook bekend uit Den Haag, Leiden, Nijmegen, Den Helder, Amersfoort. Een kaart is te vinden op de website van Floron onder 'nieuws'.

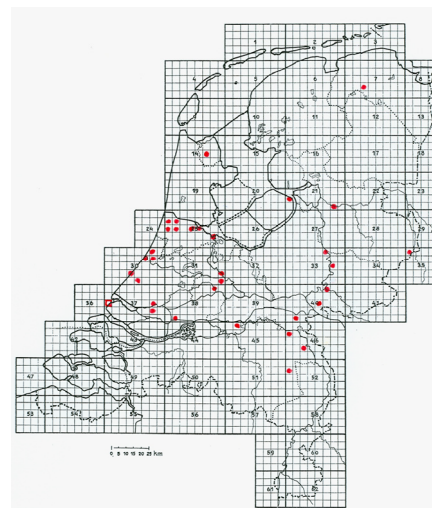

A.S. Hitchcock

Stekelkamgras

Een nieuwkomer is Stekelkamgras (*Cynosurus echinatus*). Deze soort is dit jaar aangetroffen in Twente en in Amsterdam.

Ook met Marjoleinbekje (*Chaenorhinum organifolium*) gaat het goed in het stedelijk gebied, zie onderstaande kaart van Ton Denters. Aan deze fraaie zal nog een artikel gewijd worden

Vondsten van Marjoleinbekje

Bron: Ton Denters

Let op Duinwespenorchis

Barbara Gravendeel

Duinwespenorchis - bevestigde groeiplaatsen
Bron: Nationaal Herbarium Nederland

Duinwespenorchis Jos Lammers

Brede wespenorchis (*Epipactis helleborine*) is een variabele soort. Een in de duinen voorkomende vorm is al in 1949 als een apart taxon beschreven. Recent onderzoek ondersteunt deze visie. In de laatste edities van de Heukels' Flora is de Duinwespenorchis (*E. helleborine* ssp. *neerlandica*) daarom als aparte ondersoort opgenomen. Duinwespenorchis onderscheidt zich van de typische vorm van Brede wespenorchis door o.a. het dichtbehaarde vruchtbeginsel, de kortere schutbladen, en de meer opstaande, gootvormige bladeren met papillen langs de rand. Duinwespenorchis komt altijd samen voor met Kruipwilg. Dit komt doordat de ondersoort bepaalde mycorrhiza-schimmels met Kruipwilg deelt.

Momenteel is de verspreiding in Nederland nog onvoldoende bekend. Vondsten van Duinwespenorchis kun je melden op www.telme.nl, liefst met een foto.

Platte bies op strand Veluwemeer

Een opmerkelijke vondst van Egbert de Boer afgelopen zomer. Hij vond Platte bies (*Blysmus compressus*) op het Ellertstrand langs het Veluwemeer (kmhokken 180-493 en 181-493). Platte bies is vrijwel uitsluitend bekend uit het kustgebied. De meeste vindplaatsen liggen in duinvalleien in het zuidwesten van het land. Het graat om een grote groeiplaats, enkele plekken van meerdere vierkante meters. Achteraf gezien heeft Egbert de soort enkele jaren geleden hier ook al gezien, maar hij had hem toen niet herkend. Uit dezelfde omgeving is ook een andere zeldzaamheid bekend: Stekende bies (*Schoenoplectus pungens*).

Platte bies L. Reichenbach

Op de stranden en buitendijkse gebieden langs de randmeren zijn al heel wat bijzondere soorten gevonden. Grote delen zijn intensief in gebruik, maar waar de natuur zijn gang kan gaan heeft zich vaak een verrassende vegetatie ontwikkeld. Op enkele zure plaatsen hebben zich zelfs heidesoorten gevestigd. Andere delen zijn minder zuur, en hebben een vegetatie met soorten die we kennen uit vochtige duinvalleien (Moeraswespenorchis, Sierlijke vetmuur, verschillende soorten Duizendguldenkruid). De vondst van Platte bies sluit hier goed bij aan.

Oproep: nieuwe namen voor oudste flora op internet

Doedens Gravure Philips Galle

De beroemde Vlaamse arts en botanicus Rembert Dodoens (1517-1585) heeft verschillende boeken geschreven over de medicinale werking van planten en de toepassing van kruiden. Zijn Cruijdeboek (1554) staat sinds kort integraal op de website www.plantaardigheden.nl. In dit boek beschrijft Dodoens ca. 980 soorten. Maar in 1554 waren er nog geen officieel vastgestelde Nederlandse namen, laat staan Linneaanse wetenschappelijke namen. Ruim negenhonderd planten zijn thans geïdentificeerd en in een register opgenomen. Het is een enorme klus om de namen die Dodoens gebruikt, te koppelen aan de huidige officiële naam. De redactie van de website is op zoek naar plantenkenners die de determinatie vrijwillig willen controleren en aanvullen. Meer informatie via e-mail (dodoens@planet.nl); de overzichten staan op www.leesmaar.nl/cruijdeboek. Ook het Cruydt-boeck uit 1644 is via plantaardigheden te bewonderen.

Naaldenkervel het Cruijdeboek

Drenthe 15 t/m 17 juli

Edwin Dijkhuis

Voor het eerst in 17 jaar organiseerde Floron, in samenwerking met de Werkgroep Florakartering Drenthe, weer een inventarisatieweekend in Drenthe. De nadruk lag op natuurgebieden langs de Hunze en Drentse Aa. Daarnaast is door een aantal groepen de urbane flora van Assen in kaart gebracht. Een door de eigen Drentse floristen wat achtergesteld gebied.

Hunzedal

De Hunze was tot voor kort een sterk gekanaliseerde beek. De laatste jaren is hard gewerkt om de beek zijn oorspronkelijke loop weer terug te geven. Deze natuurontwikkeling stond op vrijdagavond centraal in de presentatie van Hester Heinemeijer van Het Drentse Landschap.

Het Hunzedal is nog in ontwikkeling. Veel pioniersoorten dus, zoals Waterpostelein, Borstelbies en Naaldwaterbies. Maar ook Watergras, een soort van voedselrijke omstandigheden die in Drenthe achteruitgaat. Veel gemeld is ook Dwergviltkruid, een soort die voor de herinrichting niet uit dit gebied bekend was. Het meest opmerkelijk was de vondst van Stijve moerasweegbree en Ongelijkbladig fonteinkruid langs de oevers van het Zuidlaardermeer. Beide soorten zijn hier voor het laatst begin 1900 waargenomen.

Stijve moerasweegbree bij het Zuidlaardermeer
Edwin Dijkhuis

Op de zaterdagavond was er voor de liefhebbers een excursie naar het kanaal Buijnen-Schoonoord. In dit kanaal groeit sinds de ontdekking midden jaren zeventig Langstengelig fonteinkruid, gegarandeerd succes dus. Niets is minder waar, de zoektocht (met dreg) leverde niets op. Gelukkig bleek hij er dit najaar toch nog gewoon te staan, waren we te vroeg?

Drentse Aa

De Drentse Aa is één van de laatste vrijwel gave beekdalen van ons land. Zowel beeklopen als (delen van) aangrenzende heidegebieden (o.a. Gasterse duinen, Baloërveld en Eexterveld) zijn tijdens het weekend

bezoekt. De variatie in biotopen was goed voor 50 Rode Lijstsoorten, waaronder negen uit de categorie Bedreigd: Valkruid, Draadgentiaan, Dwergbloem, Welrieken, de nachtorchis, Stengeloze sleutelbloem, Beenbreek, Fraai hertschooi, Heidekartelblad en Kleine tijm.

Gevlekte orchis Wout van der Slikke

Urbain gebied

In Assen waren veel braakliggende terreinen aanwezig, die min of meer vrij toegankelijk zijn. Onder de aangetroffen soorten zaten veel planten die in Drenthe zeldzaam zijn. Een greep: Bleke basterdwederik, Vreemde ereprijs, Akkeranddoorn, Kruipertje, Plat beemdgras en opvallend veel Bleekgele droogbloem en Zomerfijnstraal. Kransmuur en Knopkroos zijn voor het eerst in Drenthe aangetroffen. Verheugend was de herontdekking van Klein robertskruid op het NS-station, hier voor het eerst gevonden in 1991. En tot slot blijken ook in Assen soorten als Hartbladige els, Bosrank, Roze ooievaarsbek, Schijnpapaver, Parel- en Ongelijkbladig vederkruid, Brede lathyrus en Kruipklokje het prima buiten de tuin te doen.

Het was een geslaagd kamp, gezien de vele enthousiaste reacties die ik heb ontvangen. Plannen voor een Drents vervolg in 2009 zijn dan ook alweer in de maak. Met 45 deelnemers was het bovendien een druk bezocht kamp. In totaal zijn 36 hokken gestreept. Op de website van de WFD (www.wfdrenthe.nl) wordt begin 2008 een volledig verslag van het weekend geplaatst.

Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap, NAM en Bioclear worden hartelijk bedankt voor hun bijdrage in de verblijfskosten.

Vlieland 6 t/m 8 juli

Harry Waltje en Gertie Papenburg

Ruim veertig deelnemers telde het inventarisatieweekend op Vlieland. De inventarisatie van Vlieland was er een in een reeks. In samenwerking met de FFF inventariseert FLORON alle Friese Waddeneilanden in een tweede ronde; de eerste ronde vond in de jaren '90 plaats.

Gevlekt zonneroosje

Het weekend begon op vrijdag stormachtig. Wind en regen deden het ergste vrezzen, maar 's zaterdags werd het prachtig weer, en we hebben twee zonovergoten dagen mogen genieten. Dat was vooral voor de meest spectaculaire vondst essentieel, want Gevlekt zonneroosje (*Tuberaria guttata*) is zo goed als onvindbaar als hij niet bloeit. En dat doet hij alleen bij zonnig weer een paar uurtjes in de morgen. Inderdaad werden er op één locatie zo'n zestig exemplaren ontdekt van deze actueel meest bedreigde soort van Nederland. Daarmee is meteen weer een van de zeer nuttige aspecten van inventariseren gebleken: de locatie van deze soort was min of meer bekend, maar niet precies. Dat leverde een probleem op bij noodzakelijk uit te voeren werkzaamheden in de directe omgeving. Nu de actuele stand van zaken bekend is, kan er volop rekening gehouden worden bij het werk.

Op zoek naar Dwergbloem Wout vd Slikke

Klein grut

Zoals op een Waddeneiland 'hoort' werden er verscheidene soorten uit de Dwergbiezenklasse gevonden. Om er daarvan nog één uit te lichten: Dwerggras (*Juncus pygmaeus*) kwam rijkelijk voor op (deels al wat oudere) plagplekken. Ook Dwergbloem (*Centunculus minimus*) en Dwergvlas (*Radiola linoides*) werden herhaaldelijk genoteerd.

Dicht langbaardgras (*Vulpia fasciculata*) en Glad biggenkruid (*Hypochaeris glabra*) hebben zich in de laatste jaren enorm uitgebreid. Op zilte plaatsen was Laksteeltje rijkelijk aanwezig, zelfs tot onder de loopsteiger van de veerboot!

Vlieland was in 1991 ook al geïnventariseerd door FLORON, net als deze keer in samenwerking met de *Fryske Feriening foar Fjildbiology* (FFF). Toen zijn er 461 soorten gevonden. Deze ronde is het aantal aanzienlijk groter: 522. Er zijn in totaal 4.884 streepjes gezet op 40 lijsten. Onder de ruim 500 soorten waren 49 Rode-lijstsoorten.

Laksteeltje

L. Reichenbach

Helaas konden we niet het hele eiland inventariseren. Vanwege het vogelbroedseizoen waren bepaalde delen niet toegankelijk. Bovendien bleken de toezichthouders wel een heel strikte uitleg aan de vergunningvoorwaarden te geven. Enkele kampdeelnemers werden hierdoor zelfs op de bon geslingerd! Er heeft inmiddels een evaluatie met Staatsbosbeheer plaatsgevonden. SBB betreurt de gang van zaken. Er zijn afspraken gemaakt om op Terschelling in 2009 en 2010 tot betere samenwerking te komen. Als vanouds, want dit soort aanvaringen heeft zich bij eerdere inventarisaties nooit voorgedaan. Overigens was Staatsbosbeheer blij met de verzamelde gegevens. Met name de groeiplaats van Gevlekt zonneroosje kan hierdoor beter beschermd worden.

Het volgende eiland is Terschelling, dat in 2009 en 2010 geïnventariseerd zal worden.

Een rapport van de inventarisatie op Schiermonnikoog (2005) heeft even laten wachten, maar staat nu op stapel. Het rapport wordt uitgegeven door de FFF en de Florondistricten in Friesland.

Twente-Zuid 24 t/m 26 augustus

Pieter Stolwijk

Begunstigd door prachtig zomerweer hebben ruim 40 floristen de omgeving van Buurse (gem. Haaksbergen) doorzocht. De nadruk lag op km-hokken met natte heide of vergraven waterlopen en natuurontwikkelingsterreinen. Bij wijze van introductie tot het gebied werd vrijdagmiddag met de hele groep een natuurontwikkelingsterrein bezocht aan de oostrand van het Haaksbergerveen, waar vele pioniersoorten aan te treffen waren. De overige dagen is er zoals gebruikelijk in groepjes van drie of vier floristen 'gehokt'. De resultaten waren er ook naar! Er zijn ruim 4250 waarnemingen gedaan in 21 bezochte km-hokken. Als we twee slechts terloops bezochte km-hokken (242-460 en 257-462) niet meerekenen, haalden we daarmee een gemiddelde van ruim 216 soorten per km-hok, waarbij km-hok 246-461 met 282 soorten (later aangevuld tot 313 soorten!) de kroon spande.

Natte heide en natuurontwikkeling

De leukste vondsten betroffen natuurlijk soorten van natte heiden en pioniersoorten van vochtige grond of van wateren. Zo vonden we in een natuurontwikkelingsgebied aan de Koffijgoot behalve Ondergedoken moerasscherm, Dwergbies en Waterpunge ook Rechte rus (oude naam: Alpenrus). Ook aan de opnieuw ingerichte Zoddebeek werd deze soort gevonden! Rechte rus (met nu meer dan 20 vindplaatsen) heeft evenals Waterpunge zijn binnenlands zwaartepunt in Twente.

Op plaatsen waar natuurontwikkeling was gepleegd aangrenzend aan bestaande heide zagen we Moeraswolfsklauw, Moerashertshooi en Witte en Bruine snavelbies. Overige interessante soorten, veelal nieuwe vondsten, waren: Slanke waterbies, Vlottende bies, Moerasbasterdwederik (zeer zeldzaam geworden in Twente) Glad breukkruid, Draadrus, Zeegroene rus (een bijzondere soort in Twente), Pilvaren, Loos en Klein blaasjeskruid.

Moerashertshooi

Wout van der Slikke

Watergangen

De taluds van de Schipbeek waren ondanks ernstige verruiging nog steeds goed voor de min of meer fluviatiele soorten Groot warkruid, Geel walstro, Kleine bevernel en Grote tijm.

De meest bijzondere vondst van het weekend was wel Sierlijke vetmuur, een tiental polletjes op de kale oever van een geschoonde watergang, minder dan 200 meter van de plaats waar deze voor het laatst in 1979 was gevonden.

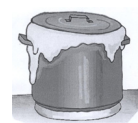
C4-grassen

Van de recent inburgerende soorten waren enige C4 grassen (zie pagina 2) algemeen present: Stekelige hanenpoot, Draadgiert, Geelrode naalbaar en Kransnaalbaar. Een andere opmerkelijke vondst was die van Driebloemige nachtschade, slechts eenmaal eerder in Twente waargenomen.

Driebloemige nachtschade is buiten de duinen een zeldzaamheid
Flora Batava

De sfeer was als altijd uitstekend. Iedereen droeg spontaan zijn steentje bij aan het huishoudelijk gedeelte. De maaltijd in de open lucht bij de sfeervolle Haarmühle (Duitsland) en de heerlijke avondmaaltijd op zaterdag, onder supervisie van Ineke Bielen bereid, droegen sterk bij aan de goede sfeer.

Zeeuwse kust III 7 t/m 9 september*Justus van den Berg*

Het derde kamp langs de Zeeuwse kust was gericht op de kust van Zeeuws Vlaanderen, van het Zwin tot het Verdrongen Land van Saeftinge. Zeeuws Vlaanderen heeft een lange kustlijn, maar we hebben alle kilometerhokken met kans op bijzondere soorten kunnen inventariseren. In totaal zijn 61 kilometerhokken bezocht, waarvan er drie midden in de Westerschelde liggen. Ook het Urbaan district heeft aandacht gekregen, en voor de liefhebbers was de groeiplaats van Kruipeend moerasscherm dicht bij het kamp (maar het blijft toch wel zoeken naar zo'n kleine schermbloemige).

Zilte soorten

De kenmerkende soorten van de zeedijk zoals Zeevenkel, Zeekool, Zeeweegbree en strandbiet zijn geregeld waargenomen. De bijzondere meldes lieten het uitdrukkelijk afweten. Ook op het Belgisch grondgebied van het Zwin hebben we geen Gesteelde zoutmelde kunnen waarnemen. Het biotoop van droogvallende slikgebieden is hier niet meer optimaal aanwezig.

Zeevenkel**Justus van den Berg***Hoge Bol*

Het bezoek aan de Hooge Platen, inclusief het duingebied de Hoge Bol, in de Westerschelde was mogelijk dankzij de vaardigheden van Awie de Zwart. Niet alleen een florist met een scherp oog, maar ook schipper.

Inventariseren op de Hoge Bol in de Westerschelde dankzij schipper Awie de Zwart.

Hij heeft met een relatief grote groep de Hoge Bol en omgeving geïnventariseerd. Drie kilometerhokken met hooguit 6 tot 30 soorten. Bijzondere waarnemingen waren onder andere Zeekool en Hoge fijnstraal en daarnaast een magnifiek zicht op rustende zeehonden. Floristisch gezien was het voor velen een grote vraag waarom soorten er niet aanwezig waren. Uit de waarnemingen van Mart Karremans blijkt dat je er ook heel goed fossiele schelpen kunt verzamelen en dat er ook bijzondere wieren zijn te vinden.

Urbaan in Zeeland

Ook delen Zeeuws Vlaanderen kunnen tot het urbane district worden gerekend. De liefdesgrassen komen binnen de bebouwde kommen algemeen voor. Nieuw voor Zeeland was de vondst van Klein robertskruid, op een spoortracé in het havengebied van Terneuzen. Inmiddels is de soort ook uit Goes bekend. Er was ook weer een waarneming van Kransgras (*Polypogon viridis*; de tweede in Zeeland en beide van Edwin Dijkhuis) en een zeker 30 jaar oude populatie van Slaapkamergeluk in een steeg in Terneuzen.

In totaal hebben 48 mensen deelgenomen aan de inventarisaties, waarvan de meeste het gehele kamp aanwezig waren. Het aantal vrouwen (14), Zeeuwen (13) en specifiek Zeeuwse vrouwen (3) was toch onder de doelstelling. Maar ik was toch zeer blij met het hoge aantal aanmeldingen van niet Zeeuwse mannen.

De kampen in Zeeland staan bekend om het mooie weer. Dat is dit jaar ook weer gelukt, we hebben beide dagen 's avonds buiten kunnen eten, dus wat wil je nog meer in september.

Ik vond het kamp zeer geslaagd en heb van een aantal deelnemers begrepen dat ze hebben genoten. Volgens jaar weer een Zeeuwse kust en de Kop van Schouwen: tot dan!

Nieuwe versie digitale flora

In 1999 verscheen de eerste versie van Heukels' Interactieve Flora van Nederland. Afgelopen najaar is zonder veel publiciteit een nieuwe versie verschenen. De naamgeving en de taxonomische indeling zijn gebaseerd op de 23^e druk van de flora in boekvorm. Er zijn (ten opzichte van de vorige versie) ruim 200 plantensoorten toegevoegd. Ook het aantal illustraties is fors uitgebreid (van ruim 6500 naar ruim 9000).

Het determineren met de digitale flora verloopt anders dan met de papieren versie. Met de 'snelzoeker' kun je kenmerken van een plant in willekeurige volgorde opgeven. Je krijgt daarbij een lange soortenlijst te zien, met de mate waarin de soorten aan de kenmerken voldoen. Als het goed is blijft er uiteindelijk één soort over die voor 100% voldoet. De 'identificatiesleutel' werkt meer zoals we dat van de gewone flora gewend zijn. Hiervoor zijn '2521 dichotome vragen' aanwezig, zoals in de begeleidende tekst trots vermeld staat. Gelukkig is het met enige moeite ook mogelijk om bijvoorbeeld bij een familie te beginnen, zodat niet alle vragen doorlopen hoeven te worden.

De digitale flora heeft een aantal leuke kanten. In de eerste plaats zijn dat de vele illustraties. Van bijna alle soorten zijn zowel een foto als een tekening opgenomen, en vaak zelfs meerdere. Ook zijn er van alle soorten verspreidingskaarten opgenomen, met gegevens per uurhok (5 x 5 km). De kaarten zijn actueler en mooier dan in de vorige versie.

Toch is de digitale flora niet in alle opzichten gebruikersvriendelijk. Niet alle toepassingen zijn makkelijk te vinden. Zo is de 'snelzoeker' niet in te stellen op Nederlandse namen, wat voor een deel van de gebruikers een obstakel kan zijn.

Systeemeisen: PC met Pentiumprocessor, Windows XP/Vista. Scherm: 1024 x 768 of meer en 16-bit kleur.

Te bestellen op www.eti.uva.nl

Nieuwe druk inventarisatieatlas

Iedereen was er misschien wel een beetje aan toe, een nieuwe topografische inventarisatieatlas van Nederland. De atlas van 2003 valt bij intensieve gebruikers langzamerhand uit elkaar. Ongeveer gelijktijdig met deze nieuwsbrief ontvangen alle actieve waarnemers van FLORON en de andere PGO's een nieuwe uitgave. Op diverse punten is de atlas verbeterd ten opzichte van de vorige, zoals de toevoeging van internationale graden en minuten. Er is een transparant raster vel meegeleverd voor plaatsbepalingen tot op 100 meter nauwkeurig. Uiteraard zijn de meest up to date topografische gegevens gebruikt die op dit moment beschikbaar zijn.

Tevens is de duurzaamheid van de atlas verbeterd. Een goede basis om er in 2008 inventariserend op uit te trekken.

Soort van de maand succesvol

Afgelopen jaar stond elke maand een andere plant of dier centraal in het VOFF-project "Soort van de maand". Klokjesgentiaan was soort van de maand juli. Deze soort is tegenwoordig vrijwel uitsluitend in natuurgebieden te verwachten, maar toch werden nog 134 vondsten gemeld. Geen slechte score in het geheel. Opmerkelijk is dat naast 'actualisaties' ook vindplaatsen gemeld zijn die niet in de landelijke databank bekend waren. Na controle kunnen de waarnemingen toegevoegd worden aan de landelijke database. Het project draaide niet alleen om gegevens. Minstens zo belangrijk was het om waarnemers ertoe te verleiden ook waarnemingen van andere soortgroepen door te geven. De keuze voor goed herkenbare soorten en een toegankelijke invoersite moesten daartoe bijdragen. Het doorgeven van losse waarnemingen van andere soortgroepen is in dit project al bij velen aangeslagen. We hopen dit met de telmee-site verder uit te bouwen, zodat we al die ogen in het veld zo goed mogelijk benutten.

Variadag Floron en KNBV

FLORON en de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging nodigen u van harte uit tot het bijwonen van de Landelijke Variadag op zaterdag 15 december 2007 van 10.00 tot 16.15 uur in het Van Steenisgebouw aan de Einsteinweg 2 in Leiden, 15 minuten lopen van NS-station Leiden centraal. Opgave is niet nodig en de toegang is gratis. In het gebouw is koffie en thee verkrijgbaar. Voor een lunch dient u zelf te zorgen, in de directe omgeving geen lunchgelegenheid aanwezig. In de pauze kunt u herbariummateriaal van de bijzondere vondsten bekijken.

10.00 u. Ontvangst met koffie en thee

10.25 u. Opening door Bart van Tooren, (voorzitter Sectie Onderzoek en Behoud van de Wilde Flora van de KNBV)

10.30 u. René van Moorsel (NHN)
Bijzondere vondsten in 2007

11.00 u. Baudewijn Odé (FLORON)
De Nationale Database Flora en Fauna/
Ecogrid

11.30 u. Han van Dobben (Alterra)
Veranderingen in de flora van oost Ameland onder invloed van gaswinning en klimaatverandering.

12.00 u. lunchpauze

13.30 u. Fabienne van Rossum & Ludwig Triest (Vrije Universiteit Brussel, België)
Perspectieven voor sleutelbloemen in versnipperde habitats

14.00 u. Sheila Luijten
Bedreigde soorten geactualiseerd

14.30 u. Korte floristische mededelingen
'uit de zaal' (graag vooraf aanmelden)

14.50 u. Theepauze

15.15 u. Ton Rotteveel (WUR, Plantenziektkundige dienst)
Invasieve planten vragen soms om actie

15.45 u. John Bruinsma
Waarnemingen van waterplanten in de stadswateren

Voor nadere inlichtingen en aanmeldingen voor 'korte floristische mededelingen' kunt u contact opnemen met Wout van der Slikke (tel. 071- 5273533; e-mail: slikke@floron.leidenuniv.nl). Zie ook www.floron.nl.

Hendrik Heukels (1854-1936)

Ruud van der Meijden (1945-2007)

Afgelopen voorjaar overleed Ruud van der Meijden. Hij was de vierde schrijver/bewerker van de Flora van Nederland, na Hendrik Heukels, W.H. Wachter (1882-1946) en S.J. van Oostroom (1906-1982).

Floristisch Nederland zal Ruud erg missen. Vooral zijn sterke gedrevenheid, die voortkwam uit een warme liefde voor planten. Iedereen die ooit met hem in het veld is geweest heeft dat ervaren. Studenten tijdens excursies en boswachters op cursus hebben een stukje van die aanstekelijke gedrevenheid meegekregen. Voor FLORON is ook een belangrijke vraagbaak en een hardwerkende samenwerkingspartner verdwenen. Discussies over veranderende status van inburgerende soorten en potentieel invasieve soorten, voorstellen voor nieuwe Nederlandse namen, nu zonder de autoriteit van Ruud.

De afgelopen winter werkte hij aan een geïllustreerde flora van de Benelux. Een belangrijk werk voor hem, omdat hij ook graag een breed publiek wilde interesseren voor wilde planten. Dat boek komt naar verwachting rond Pasen 2008 uit. Eén plan heeft Ruud niet ten uitvoer kunnen brengen, het schrijven van een jeugdfiora. Dat gat in de Nederlandse markt had hij graag willen vullen, voordat hij naar zijn eigen idee kon stoppen met het schrijven van flora's.

Veldagenda 2008

De nieuwe veldagenda voor actieve waarnemers heeft deze keer een vierkant formaat. De foto's en de bijbehorende teksten zijn van natuurfotograaf Ruben Smits. De opmaak is wat minder speels dan de vorige edities, maar zeker niet minder mooi. Uiteraard bevat de agenda alle data van de belangrijke bij de VOFF aangesloten organisaties.

Uitgave: KNNV/VOFF

Formaat: 18 x 18 cm

Winkelprijs € 12,95

verkrijgbaar in de boekhandel

ISBN: 978-90-5011-248-2

Op de Variadag is de Veldagenda voor een gereduceerde prijs verkrijgbaar (€7,95). Zolang de voorraad strekt!

Floron Nieuws wordt verspreid onder de actieve waarnemers van de Stichting FLORON en verschijnt twee keer per jaar.

Redactie: Bart Vreeken

Stichting FLORON
Postbus 9514
2300 RA Leiden
tel. 071-5273533
floron@floron.leidenuniv.nl
www.floron.nl

Overzicht Floron-districten en districtskoördinatoren

1. Groningen-Oost: Anneke Nieuwenhuijs, Tel: 0597-414973 (geen e-mail); **2. Groningen-West:** Willem Stouthamer, Tel: 050-3143841, e-mail: stouthamer.wj@inter.nl.net; **3. Friesland-Oost:** Harry Waltje, Tel: 0512-543443, e-mail: harry.tineke@tiscali.nl; **4. Friesland-West:** Gertie Papenburg, Tel: 0511-541376, e-mail: gmgtp@xs4all.nl; **5. Drenthe:** Edwin Dijkhuis, Tel: 050-3600155, e-mail: edwin_anneke@wanadoo.nl; **6. Beneden-IJssel:** Piet Bremer, Tel: 038-4535753, e-mail: pietbremer@planet.nl; **7. Twente:** Otto Zijlstra, Tel: 053-4331589, e-mail: og-zijlstra@zonnet.nl; **8. Achterhoek:** Fred Bos, Tel: 0543-515341, e-mail: ff.bos@zonnet.nl; **9. Gelderland-West:** Ineke Jansonius, Tel: 0317-413884, e-mail: kloen.jans@chello.nl; **10. Flevoland:** Egbert de Boer, Tel: 0578-572292, e-mail: edeboer008@planet.nl; **11. Utrecht:** Wim Vuik, Tel: 0344-663693, e-mail: joanah@xs4all.nl; **12. Noord-Holland Noord:** Jaap Groot, Tel: 0226-312770, e-mail: j.groot02@quicknet.nl; **13. Noord-**

Holland Midden: Aart Swolfs, Tel: 072-5093315, e-mail: a.g.swolfs@hccnet.nl; **14. Groot-Amsterdam:** Norbert Daemen, Tel: 020-6912655, e-mail: n.daemen@chello.nl; **15. Hollands Duin:** Joop Mourik, Tel: 023-5285502, e-mail: joopmourik@gmail.com; **16. Zuid-Holland Zuid:** Adrie van Heerden, Tel: 015-3696164, e-mail: famheerden@wanadoo.nl; **17. Zeeland:** Justus van den Berg, Tel: 0113-271210, e-mail: justusvandenbergh@kpnplanet.nl; **18. Noord-Brabant Markiezaat:** Petra van der Wiel, Tel: 0165-533059, e-mail: lvdwiel@wish.net; **19. Noord-Brabant Oost:** Joep Spronk, Tel: 040-2120672, e-mail: j.spronk@chello.nl; **20. Noord-Limburg:** Leo Spoomakers, Tel: 043-3255398, e-mail: Spoomakers@home.nl; **21. Zuid- en Mid-Limburg:** Marian Baars, Tel: 043-3478083, e-mail: marianbaars@planet.nl; **22. Gelderland-Midden:** Johan Peters, Tel: 06-49806439, e-mail: jee.peters@gmail.com; **23. Noord-Brabant Baronie:** Peter van Ruth, Tel: 0162-311463, e-mail: p.vanruth@home.nl

